

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

V. ЕПІСКОПСЬКА ІНКОРПОРАЦІЯ.

По появі декрету „Конгрегації для східних обрядів“, еп. Будка взявся відразу вводити його в життя і почав від артикулу 5 відносно церковних маєтків; сей між иншим говорить так: „Щоби подбати як найстаранніше о безпеченство дочасних дібр церковних, повинен єпископ по нараді зі знатоками ужити таких форм титулу власности і заховати всі приписи, котрі відповідають цивільним законам поодиноких місць і котрі сприяють адміністрації, захованню і безпечному відданню дібр церковних“ (підчеркнення мої).

Люде, будуючи церкви, записували їх звичайно на громаду, або на трох тростісів, відвічальних перед громадою так, що властителями церковного маєтку оставали ті, котрі його придбали. Римови се було не на руку, бо він не мав жадного запевнення, чи такі церкви остануть на все католицькими і тому еп. Будка взявся переводити перепис церковних маєтків з початку просто на себе, а пізніше на корпорацію „Руської Греко-Католицької церкви в Канаді“, або як її тепер в скороченню називають, „єпископську корпорацію“. Повний зміст, як також дійсні цілі і завдання сей корпорації тримано перед людьми в найбільшій тайні і нарід довідався про них аж в 1917-1918 рр., коли то Михайло Стечишин, тепер адвокат, а тоді студент прав, перестудіювавши єпископську корпорацію основно, надрукував в „Українськiм Голосі“ ряд статей, в яких вивів на денне світло всі недостаті й скриті заміри корпорації. Більш ганебний підступ до позискання церковних маєтків, як ся корпорація, ледви чи годен хто видумати. На зверхній погляд, клявзи ської корпорації обіцяють громадам, які запишуть на єпископа свої церкви, всьо, але в дійсно-сти не дають нічого. З записом церкви на єпископську корпорацію, вся власть переходить в руки єпископа й пароха, і хотия громада ніби й вибирає церковний уряд, то сей уряд не має жадної сили, бо парох є без вибору головою уряду і має **рішальний голос**. Знані, пр. випадки, де церковний уряд рішив одно, а парох друге, а коли громада на рішення пароха не погодилася, то він замикав церкву й богослуження не відбувалися через 6, 9, а то й 12 місяців, поки громада не піддалася волі пароха. Що більше, корпорація таксамо як і декрет „Конгрегації для східних обрядів“, накидає Українцям чужих місіонарів-піпів і не забезпечує української народности єпископа. По її вимогам слідуючим єпископом для „канадійських Русинів“ може бути Поляк, Француз, Бельгієць а то й Жид, щоби лише був греко-католицького обряду. А сього народ найбільше боїться, бо й так мало що не прийшло було до того, що першим єпископом мав стати один з піпів а не став лише тому, що були побоювання, що народ радше покине Рим, чим прийме таку зневагу.

Коли єпископа заатаковано за введення в життя такої для українського народу шкідливої інкорпорації, то він боронився тим, що в часі її переведення він не знав ще англійської мови і інкорпорацію приготували його адвокати. Та що се була тільки невдатна вимівка, свідчить хочби те, що народови дано невірний перевід змісту інкорпорації. В сім перекладі ті клявзи інкорпорації, котрі особливо виміряні на шкоду народови, звучать цілком не так, як в оригіналі, а крім сього в багатьох місцях пододавано нові або пропущено існуючі клявзи, або уступи. Се без сумніву зроблено на те, щоби замилити людям очі, бо люде, звичайно, не розуміючи англійської мови, звертали при вирішенню справи запису церкви на єпископа увагу на український переклад і вірили, що він згідний з оригіналом. Ось декілька примірів, які наглядно показують, в який негідний опосіб Рим, чи хто там, старається видурити від церковних громад їх в поті чола придбані маєтки.

а). Частина артикула 2 „Статута Руської Греко-Католицької Церкви в Канаді“, в котрім говориться, що перковна громада, котра запише свою церкву на єпископську корпорацію, має підлягати теперішньому єпископови а на случай його смерти, або резигнації, його правному наслідникови, в англійській мові звучить так: „— and in case of his death or resignation of his rightful succeeding Bishop of the same rite“. Вірний переклад сього уступу такий: „— а на случай його смерти, або уступлення, під його правного наслідника єпископа того самого обряду“. А в перекладі,

який дав людям еп. Будка, сей уступ звучить ось як: „— а на случай його смерти, або уступлення, під правного наслідника єпископа тої самої віри і народности“ (Підчеркнення мої). Значить, в англійській (а сим самим легальним і зобов'язуючим) тексті стоїть, що наслідник еп. Будки має бути єпископ того самого обряду, що й еп. Будка (але не **конче** тої самої народности; значить може бути Бельгієць, Поляк, або й Жид, коли тільки є греко-католицького обряду), але в українськiм перекладі він вже мусить бути тої самої віри (по правді „rite“ значить обряд, а не віра) і народности“.

б). Артикул 5 в англійській мові звучить так:

„The Duties of the Board of Trustees are to eradicate all lies and blackmailing which may be made by malicious people against the church, the Congregation and Priests“ (Підчеркнення мої). Се значить: „Обов'язком ради тростісів є викорінювати всі брехні і очернення, які можуть робити зловісні люде проти церкви, парафій і священників“.

Але сього артикулу не переведено на українське зовсім, і нема найменшого сумніву, що ані одна громада, записуючи на єпископську корпорацію свою церкву, не знала про існування такого артикулу. нічого. Та помимо сього єпископ, чи священники мають право змусити кожду громаду, аби боронила церкви, не лише своєї, але взагалі церкви греко-католицької або поодиноких попів, хочби вони як провинилися і хочби така оборона мала нанести навіть дуже великі кошта, а та справа саму громаду не обходила нічого.

І якби громада відмовлялася від сего, то закон був би проти неї, бо вона відмовлялася б від того, що інкорпорація признає за її обов'язок.

в). Артикул 7 звучить так:

„Meetings are announced by the Priest two weeks previously. Meetings may be held quarterly, yearly and specials“.

На українську мову сей артикул переведено так:

„Мітинги парохіяльні заповідає священник через дві неділі в церкві. Мітинги можуть відбуватися в неділю по Службі Божій або в будні дні. Мітинги є річні, кварталні, або, надзвичайні“ (Підчеркнення моє).

Як бачимо, ціле речення „Мітинги можуть відбуватися в неділі і будні дні“ є втручене в український переклад, а по що, можна тільки здогадуватися, але нема найменшого сумніву, що воно втручене не на користь громади. Так само невірний є переклад прочих слів.

г). Варто навести ще один примір: Одна часть 2 артикула говорить так: „— and the temporal administration of the church fortune is in the hands of the church officials, under the supervision of the above said Greek-Catholic Ruthenian Bishop“ („— а дочасна адміністрація церковного майна є в руках церковних урядників під доглядом висше згаданого руського греко-католицького єпископа“).

Сього на українське не переведено зовсім. Чому? Мабуть тому, що через недогляд, або що, артикул сей дає тростісам троха сили а се не на руку попам а найбільше піпам, котрі рядять церковними маєтками без найменшої уваги на постанови тростісів, котрих вибирає громада.

З виявленням змісту інкорпорації стало ясно, що єпископ Будка, або добровільно взявся за яничарську роботу, або проти своєї волі попав в сіти французьких єпископів й архієпископів — головно через фінансову допомогу, яку вони йому дають, — і мусить робити те, що вони йому кажуть. Та якби воно не було, фактом є, що робота, яку він тоді провадив (а і тепер провадить) з його інкорпорацією та піпами була шкідлива так для самої греко-католицької церкви, як і для цілого українського народу й через се світська інтелігенція на чолі з поступовою пресою остро і явно виступила проти такої роботи. Противна сторона на чолі з органом єпископа Будки відповідала сальною на сальву і в р. 1917 почалася полеміка, якої український загаль в Канаді не бачив ще ніколи перед тим. Вислід сей боротьби мав рішити, чи український нарід в Канаді має вирішувати свою долю й долю своїх нащадків сам і устроїти своє релігійно-народне життя так, як диктує йому його розум й совість, чи має він впасти жертвою католицького клерикалізму — того демона, котрий знищив вже не одну державу й народ — і животіти лиш на те, щоби причинитися до зреалізовання мрій Риму — захопити під свій вплив весь світ.

Та боротьба поділила український загаль на два табори — розєднала найщиріших приятелів, поділила знайомих і рідних. В пресі, на зборах, в церкві, на вулиці про одно тільки йшла мова, на одну тільки тему велися дискусії: по чийй стороні правда та хто винен?

Щодо самого способу боротьби, то з приємністю приходиться зазначити, що тоді, коли єпископський орган і його прихильники „аргументували“ лайкою, прізвиськами, вигадками та попівським авторітетом, то зненавиджені ни-